

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра культурології та українознавства

ЗАТВЕРДЖЕНО
Декан ІІ медичного
факультету, доцент
Полковников Ю.Ф.

« 01 » 06 2021 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕДИЦИНА ТА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

підготовки _____ магістра педіатрії

галузі знань _____ 22 «Охорона здоров'я» _____

спеціальності _____ 228 «Педіатрія» _____

РОЗГЛЯНУТО на засіданні Ради факультету студентського самоврядування Протокол № <u>01/06</u> від « <u>01</u> » <u>06</u> 20 <u>21</u> р.	РОЗГЛЯНУТО на засіданні Спільної Вченої ради медичних факультетів Протокол № <u>9</u> від « <u>01</u> » <u>06</u> 20 <u>21</u> р.
--	---

ЗАПОРІЖЖЯ - 2021

1. Загальна інформація про викладачів

Завідувач кафедри, професор, д. філол. н. Турган Ольга Дмитрівна
e-mail: turgan.o.d@zsmu.edu.ua

Кафедра: культурології та українознавства

Адреса: пр. Маяковського, 26, Запорізький державний медичний університет

2. Назва навчальної дисципліни і кількість кредитів

Назва дисципліни: «МЕДИЦИНА ТА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА»

Кількість кредитів з дисципліни: 90 годин / 3 кредити ECTS (практичних занять – 20, СРС – 70).

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни:

Вивчення здійснюється протягом 6 семестру на 3 курсі навчання, кафедра культурології та українознавства Запорізького державного медичного університету.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни:

Пререквізити: «Історія України та української культури», «Філософія», «Соціальна медицина, громадське здоров'я», «Медична психологія» та курсів за вибором: «Культурологія», «Медичне краєзнавство», «Релігієзнавство», «Теорія пізнання та медицина», «Етичні проблеми в медицині».

Постреквізити: «Медична субкультура», «Основи християнської етики та моралі», «Медичні основи біоетики та біобезпеки».

5. Характеристика навчальної дисципліни

5.1 Призначення навчальної дисципліни

Предметом вивчення курсу за вибором є провідні категорії, види та жанри духовної культури та особливості художньої інтерпретації медичної тематики, професійної та соціальної діяльності фахівців в галузі медицини та охорони здоров'я в різних видах мистецтва.

Компетенції, яких набуває студент при вивченні дисципліни:

Інтегральна:

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності та у процесі навчання, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

загальні:

- здатність здійснювати теоретичний аналіз проблеми;
- здатність виявляти актуальні проблеми;
- здатність пропонувати та обґрунтовувати гіпотези;
- вміння аргументувати особисту точку зору;
- вміння опрацьовувати наукову літературу;
- вміння працювати в комп'ютерних мережах, збору, аналізу та управління інформацією;
- здатність сумлінно виконувати науково-професійні обов'язки, діяти відповідно до етичних мотивів;
- готовність діяти у відповідності до норм моралі та етичних принципів;
- вміння застосовувати теоретичні знання та набувати практичного досвіду при вирішенні життєвих та професійних завдань;
- здатність до налагодження професійної комунікації на засадах толерантності.

спеціальні (фахові, предметні):

- здатність роботи висновки про розвиток художньої культури в різні періоди історії людства та встановлювати їх взаємозв'язок із медициною, педіатрією;
- вміння ілюструвати взаємозв'язок духовної культури і медицини;
- здатність демонструвати критичність і навички адекватного оцінювання художньої творчості;
- здатність до засвоєння категоріального апарату художньої культури;
- вміння вирішувати тестові завдання різної складності;
- вміння розв'язувати творчі завдання;
- вміння шукати та нагромаджувати інформацію про світову і національну художню культуру;
- здатність реферувати першоджерела та наукові публікації, присвячені проблемам історії та сучасності художньої культури, різним її проявам;
- вміння аналізувати медичну проблематику в творах образотворчого мистецтва, літератури, музики, кінематографу;
- вміння оцінити внесок лікарів у розвиток різних видів мистецтва.

5.2 Мета вивчення навчальної дисципліни: ознайомлення студентів із взаємозв'язком розвитку медицини й світової та національної культури; значенням медичної проблематики в художній творчості в різні історико-культурні періоди; творчою спадщиною лікарів та їх внеском у різні галузі художньої культури; формування морально-естетичного світогляду майбутніх фахівців в галузі медицини та охорони здоров'я, що дозволить об'єктивно оцінити національну і світову культурну спадщину та визначити особистісні та професійні ціннісні орієнтири.

5.3 Завдання вивчення дисципліни:

- 1) пояснювати тенденції розвитку художньої культури і медицини в різні історико-культурні періоди людства;
- 2) інтерпретувати особливості культурних епох, їх художні цінності та пріоритети;
- 3) визначати основні види, стилі та жанри мистецтв, значення медичної тематики в різних видах мистецтва;
- 4) використовувати культурні цінності, твори художньої культури в професійній і соціальній діяльності;
- 5) аргументувати значення лікарів у розвитку світової та національної художньої культури.

5.4 Зміст навчальної дисципліни: Програма навчальної дисципліни складається з 2 тематичних блоків:

- Тематичний блок 1. Соціокультурні аспекти взаємозв'язку медицини та художньої культури (практичних занять – 6, СРС – 30).
- Тематичний блок 2. Медична тематика в різних видах мистецтва (практичних занять – 14, СРС – 40).

Тематичний блок 1, 2 теми

Соціокультурні аспекти взаємозв'язку медицини та художньої культури

Тема 1. Соціальне та терапевтичне значення взаємодії художньої культури і медицини. Стародавня культура і медицина. Гармонійне поєднання культури і медицини в Античні часи.

Сутність поняття «художня культура», її структура та функції. Специфіка художнього осмислення людиною навколишньої дійсності. Причини виникнення мистецтва. Значення художньої творчості в житті людини.

Зв'язок мистецтва і медицини. Лікарська діяльність як мистецтво. Психо-емоційний аспект єдності медицини та мистецтва. Терапевтичне значення впливу естетичних

почуттів і переживань, викликаних творами мистецтва.

Лікувально-реабілітаційне значення художньої культури. Використання арт-терапії в стимулюванні розвитку та соціальній адаптації дітей із обмеженими можливостями життєдіяльності. Види декоративно-ужиткового мистецтва, їх значення в реабілітації людини. Музикотерапія як прикладний медико-естетичний метод. Застосування музикотерапії в психіатрії, нейропсихології, ортопедії, стоматологічній практиці та боротьбі з виробничим стомленням. Роль музики в фізичному й духовному зміцненні здоров'я дітей і молоді.

Лікувальні можливості образотворчого мистецтва. Колір як ефективний допоміжний засіб у лікуванні нервових хвороб, його вплив на функціональну здатність органа зору і нервову систему людини. Лікувально-профілактичні вимоги до колірної оформлення виробничих, лікувальних, культурно-побутових приміщень та обладнання. Використання в медичній практиці творів образотворчого мистецтва. Відбір і демонстрації творів живопису, графіки, скульптури з урахуванням їх впливу на психофізіологічний стан людей. Терапевтичне значення пейзажів, їх використання в оформленні інтер'єру лікувальних установ.

Медицина в художній культурі Давнього Сходу. Світоглядні засади розвитку медичних знань давніх єгиптян. Здобутки єгиптян в галузі медицини та їх відображення в артефактах. Здоров'я людини в художній традиції Межиріччя. Життя і смерть у писемних джерелах Давньої Індії. Досягнення медицини Китаю та їх відображення в художній культурі.

Гармонійне поєднання культури і медицини в Античні часи. Культ здорового тіла і розуму в літературі, живописі, скульптурі, вазописі та інших видах художньої культури Давньої Греції. Здоров'я людини в давньоримській художній традиції.

Тема 2. Медицина і художня культура в різні історико-культурні періоди людства

Теоцентричний характер медицини і художньої культури епохи Середньовіччя. Медицина в середньовічній художній культурі. Відображення організації медичної допомоги в країнах Західної Європи періоду Середньовіччя в творах мистецтва.

Гуманізм як ідеологія Відродження та етична основа професії лікаря. Медичні проблеми в ренесансній літературі: лікарські рослини та клінічні описи хворіб у творах У. Шекспіра; медичні мотиви в трагедії І.В. Гете "Фауст". Світоглядні основи художньої культури Нового часу.

Історичні передумови розвитку медицини і художньої культури ХХ ст. Інтегративність культури ХХ ст.: виникнення нових комбінованих видів мистецтва. Варіативність напрямків і різноманітність як основні принципи функціонування культури ХХ ст. Модернізм як специфічний культурний феномен ХХ ст. Медицина в сучасній масовій культурі.

Тематичний блок 2, 3 теми.

Взаємозв'язок медицини і мистецтва

Тема 3. Медична тематика в літературі

Література як вид мистецтва. Історія літератури. Основні форми літератури: епос, лірика, драма. Види епосу: літературний міф, казка, епопея, епічна поема, роман, повість, оповідання, новела, есей, етюд. Різновиди лірики: пісня, ода, романс, елегія та ін. Драматичний рід – це трагедія, комедія і власне драма. Літературні жанри. Традиції європейської та української літератури. Внесок українських письменників у світову культуру.

Проблеми здоров'я, життя і смерті дорослої людини й дитини в історії світової літератури: Ібн-Сіна "Поема про медицину" А.Камю "Чума", Ж.-П. Сартр "Мухи",

Ф. Кафка “Перевтілення”; П. Коельо “Вероніка вирішує померти”, “Пані Боварі” Г. Флобера та ін.

Літературні традиції в справі висвітлення внутрішньої картини хвороби: творчість А.П. Чехова, Ф. Достоевського, М.В. Гоголя, М.М. Зощенко. Проблема ставлення суспільства до хворих в зарубіжній літературі: цикл оповідань Джека Лондона “Храм гордині”; роман У.С. Моем “Місяць і грош”, твори А. Дж.Кроніна “Зірки дивляться вниз”, “Замок Броуді”, “Молоді роки”. Клінічна картина сипного тифу в романі М. Булгакова “Біла гвардія”, висвітлення психологічного стану хворої дитини (М. Коцюбинський - “Цвіт яблуні”, В. Винниченко - “Федько-халамидник”, В. Стефаник - “Діточа пригода”).

Творчість зарубіжних і українських медиків-літераторів. Літературна творчість українських лікарів С. Руданського, Остапа Вишні (Павла Губенка), М. Амосова, В. Коротича, Ю. Щербака, А. Радзіховського, Л. Закордонця та ін. Осмислення суспільного значення лікарської праці в повістях П. Бейліна «Чотири операції», «Нариси з хірургії», «Людина живе раз», Ю. Мушкетика «Біла тінь» та ін.

Тема 4. Художнє осмислення лікарської діяльності в образотворчому мистецтві

Різновиди образотворчого мистецтва: малярство, скульптура, графіка. Станкове та монументальне малярство. Техніка монументального мистецтва (фрески, мозаїка). Жанри малярства: історичний, батальний, пейзажний, натюрморт, портретний. Графіка як оригінальний різновид образотворчого мистецтва. Техніки графіки (ксилографія, літографія, ліногравюра, офорт). Особливості скульптури як різновиду мистецтва. Типи скульптурних творів (кругла скульптура, рельєфна). Жанри скульптури: пейзажний, інтер'єрний.

Культура дозвілля і шкідливі звички людини в творах західноєвропейського живопису (П.Ренуар «Бал в Мулен де ла Галетт», Е. Дега «Абсент», П. Сезан «Гра в карти», Ф. Базіль «Сім'я», Б. Морізо «Колиска»).

Історія медицини в творах образотворчого мистецтва: японські медичні ілюстрації, присвячені трипаназії черепа; Рембрандт "Урок анатомії доктора Тульпа"; Роберт-Фльорі «Доктор Ф. Пінель визволяє від кайданів психічно хворих у лікарні в Сальпетрієр в 1795 р.»; Дж. Гілрей «Кровопускання»; Т. Ікінс «Лекція доктора Гросса», "Клініка доктора Агню", «Клініка Гросса»; Караваджо «Зубодер-шарлатан»; серія робіт Хосе Переса «Операція», «Медсестра», «Уролог», «Педіатр» та ін.. Тарас-Юрій Снігурович «Свята Апполонія – покровителька дантистів», «Гіппократ» та ін.

Здоров'я людини, дитини та опис їх патологічних станів у образотворчому мистецтві: “травматична епідемія” – війна в творчості В.В. Верещагіна; фізіологія та патологія сну в образотворчому мистецтві (Рафаель “Сон лицаря”; Ж.-Б. Грезе “Сплячий школяр”); відображення симптомів захворювань в портретному живописі (В. Максимов “Хворий чоловік”; М. Клодт “Хворий музикант”, “Остання весна”; О. Корін “Хворий художник”; К. Гун “Хворе дитя”).

Внесок у образотворче мистецтво лікарів-художників. Автопортрет і медична практика французького лікаря-рентгенолога Ж.-О. Шикото в його живописних картинах «Інтубація», «Перша спроба доктора Шикото лікування раку молочної залози рентгенівськими променями». Лікарська і художня творчість французького психіатра Поля Гаше. Портрет лікаря Гаше у творчості В. Ван Гога. М. Чемоданов ілюстрації в гумористичних журналах «Світло і тіні», «Будильник» та ін.

Роль ЗМІ у висвітленні медичного життя.

Тема 5. Медицина в музиці, театрі, кіноматографії та телебаченні

Музика, її різновиди та жанри. Роль музики в житті суспільства. Основні жанри вокальної музики (хор, гімн, романс, арія, опера, ораторія, реквієм). Жанри

інструментальної музики (сюїта, соната, симфонія, концерт). Класичні форми музики: п'єси, етюдів, рапсодії, симфонії. Видатні світові та українські композитори та виконавці. Музичні твори, присвячені лікарській праці.

Театр як синтез різних видів мистецтв: літератури, музики, образотворчого мистецтва та ін. Різновиди театру за домінантами художніх засобів сценічної мови: опера, балет, оперета, драматичний, музично-драматичний, ляльковий театр і пантоміма. За складом аудиторії: дитячі, молодіжні, міміки і жесту. За тематичним або жанровим спрямуванням: театр естради, моди, пісні, історичного портрета, комедії, драми і комедії, естрадних мініатюр та ін. Організаційні форми театру. Творче трактування медичної проблематики в театральному мистецтві.

Естетичні та соціальні особливості сучасного кіно (демократизм "мови"; універсальність впливу на духовний світ людини; здатність глибоко і зацікавлено передавати соціальні ідеї; здатність формувати певні норми і правила відносин між людьми; економічна і просторова доступність тощо.). Види та жанри кіномистецтва. Основні етапи розвитку телебачення. Функції мистецтва кіно та телебачення. Значення кінематографа та телебачення в популяризації медичних знань та авторитету лікаря, педіатра (телесеріал «Жіночий лікар», «Доктор Хаус» та ін.).

6. План вивчення навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Тематичний блок 1. Соціокультурні аспекти взаємозв'язку медицини та художньої культури						
Тема 1. Соціальне та терапевтичне значення взаємодії художньої культури і медицини. Стародавня культура і медицина. Гармонійне поєднання культури і медицини в Античні часи.	12		2			10
Тема 2. Медицина і художня культура в різні історико-культурні періоди людства	24		4			20
Разом за тематичним блоком 1	36		6			30
Тематичний блок 2. Медицина в різних видах мистецтва						
Тема 3. Медична тематика в літературі	26		6			20
Тема 4. Художнє осмислення лікарської діяльності в образотворчому мистецтві та ЗМІ	14		4			10
Тема 5. Медицина в музиці, театрі, кінематографі та телебаченні	14		4			10
Разом за тематичним блоком 2	54		14			40
Усього годин	90		20			70

7. Самостійна робота студента

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціальне та терапевтичне значення взаємодії художньої культури і медицини. Стародавня культура і медицина.	10

	Гармонійне поєднання культури і медицини в Античні часи.	
2	Медицина і художня культура в різні історико-культурні періоди людства	20
3	Медична тематика в літературі	20
4	Художнє осмислення лікарської діяльності в образотворчому мистецтві та ЗМІ	10
5	Медицина в музиці, театрі, кіноматографії та телебаченні	10
Разом		70

Консультативна допомога: щоденно за необхідністю (1-2 год.)

Контрольні заходи: самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час проходження студентом on-line курсу. До заліку допускаються студенти, які виконали і яким було зараховано усі завдання самостійної роботи і які отримали оцінки «3», «4» або «5» за відповіді на кожному семінарському занятті.

8. Список основної та додаткової літератури

8.1. Основна

1. Історія медицини і медсестринства: навчальний посібник / Л.Ф. Луцик, В.Р. Малюта, В.І. Мельник, О.Г. Григола. — К.: ВСВ «Медицина», 2018. — 376 с.
2. Історія медицини і фармації: навчально-методичний посібник для студентів 1 курсу фармацевтичного факультету / О.І. Панасенко, О.А. Кремзер, І.В. Мельник. — Запоріжжя: ЗДМУ, 2015. — 66 с.
3. Історія та культура України: навч. посіб. / Уклад. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. — Харків: ХНУВС, 2017. — 108 с.
4. Історія України XIX—XXI століть: Практикум / В. Є. Голубко, Р. В. Лаврецький, А. Ф. Лозинський, М. Я. Нагірняк, В. І. Чура; за ред. Романа Вікторовича Лаврецького; Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. — К.: Знання, 2015. — 375 с.
5. Історія України: підручник / В.А. Качкан, В.М. Левандовський, О.Б. Величко та ін.; за ред. В.А. Качкана. — 2-е вид. — К.: ВСВ «Медицина», 2018. — 360 с.
6. Історія української культури: підручник (ВНЗ IV р. а.) / В.А. Качкан, О.Б. Величко, Н.М. Божко та ін.; за ред. В.А. Качкана. — 3-є вид., випр. — К.: Знання, 2016. — 358 с.
7. Культурологія: навчальний посібник / Є.В. Козира. — К.: ВСВ «Медицина», 2017. — 352 с.
8. Навчально-методичні поради та плани семінарських занять з курсу «Медицина і художня культура» / Н.М. Божко. — Львів, 2017. — 10 с.
9. Ступак Ф. Я. Історія медицини: підруч. для вищ. мед. навч. закл. / Ф. Я. Ступак. — 2 вид., випр. и допов. — К.: Книга-плюс, 2016. — 176 с.
10. Турган О.Д. Медицина і художня культура (частина перша): навчальний посібник для студентів-медиків / О. Д. Турган. — Запоріжжя: ЗДМУ, 2017. — 124 с.

8.2. Додаткова

1. Історія української культури / За заг. ред. І. Крип'якевича. — К.: Либідь, 2016. — 124 с.
2. Бокань В. Культурологія: Навч. Посібник / За ред. В.М. Пічі. — Львів, 2017. — 213 с.
3. Верхратський С.А. Історія медицини. — К.: Здоров'я, 2016. — 352 с.
4. Голяченко О., Ганіткевич Я. Історія медицини. — Тернопіль: ЛІЛЕЯ, 2016. — 248 с.
5. Мнушко З.М. Історія медицини та фармації: навч. Посіб. Для студ. Вищ. Навч. Закладів / З.М. Мнушко, І.О. Шевченко, О.В. Шевченко та ін. — Х.: Вид-во НфаУ: Золоті сторінки, 2016. — 214 с.
6. Українська культура в іменах. Довідник (для студ. усіх спец.) / О.О. Петутіна, Н.В. Вандишева, О.В. Голозубов / За ред. О. Петуніної. — Харків: НТУ «ХПІ». — 2017. — 303 с.

9. Контроль і оцінка результатів навчання

9.1. Види контролю

- Поточний

9.2. Форми контролю

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям з кожної теми та під час індивідуальної роботи викладача зі студентами.

ОЦІНКУ “**ВІДМІННО**” отримує студент, який твердо знає програмовий матеріал, глибоко його засвоїв, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає, у відповіді якого тісно пов'язується теорія з практикою. При цьому студент не вагається з відповіддю при видозміні завдання, вільно справляється з задачами та питаннями другого та третього рівня оцінки знань, виявляє знайомство з монографічною літературою, вірно обґрунтовує прийняте рішення, володіє елементами лікарської техніки, різносторонніми навиками та прийомами виконання практичних робіт. Практичні навички виконує без помилок, вміє в професійній діяльності ефективно використовувати набуті знання.

ОЦІНКУ “**ДОБРЕ**” отримує студент, який знає програмовий матеріал грамотно і змістовно його викладає, який не допускає значних неточностей у відповіді на запитання, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних запитань і задач, володіє необхідними навиками і технікою їх виконання.

ОЦІНКУ “**ЗАДОВІЛЬНО**” отримує студент, який знає основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладанні програмового матеріалу і відчуває труднощі при виконанні практичних навиків або виконує їх з істотними помилками, з помилками вирішує ситуаційні задачі третього рівня контролю знань.

ОЦІНКУ “**НЕЗАДОВІЛЬНО**” отримує студент, який не знає значної частини програмового матеріалу, допускає значні помилки у його викладанні, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні навички.

Дисципліна має заліковий характер і вважається зданою успішно, якщо студент прослухав курс лекцій і виконав індивідуальне завдання, оцінка за яке потім переводиться у 200-бальну систему.

Формою підсумкового контролю дисципліни є залік.

Конвертація кількості балів з дисципліни у оцінки за чотирибальною шкалою

Кількість балів	Оцінка за чотирибальною шкалою
170-200	Відмінно
140-169,99	Добре
110-139,99	Задовільно
Менше 110	Незадовільно

Студенти, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни, ранжуються за шкалою ECTS таким чином

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% студентів
B	Наступні 25% студентів
C	Наступні 30% студентів
D	Наступні 25% студентів
E	Останні 10% студентів

10. Політика навчальної дисципліни

Обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Кафедра культурології та українознавства підтримує нульову толерантність до плагіату. Від студентів та студенток очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На першому онлайн-форумі/в чаті дисципліни будуть проведені інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.